
Dünya Coğrafyası ve Kalkınma Perspektifi Dergisi

Journal of World Geography and Development Perspectives (JWGDP)

To Cite This Article: ÖCAL, T. & GÜLEŞ, M. (2022). Tourism Potential of Samandağ Cultural Heritage. *Journal of World Geography and Development Perspectives (JWGDP)*, 1(1), 1-19.

Submitted: June 28, 2022

Revised: June 29, 2022

Accepted: June 29, 2022

TOURISM POTENTIAL OF THE HISTORICAL-CULTURAL HERITAGE OF SAMANDAĞ DISTRICT

Samandağ İlçesinin Tarihi-Kültürel Mirasının Turizm Potansiyeli*

Tülay ÖCAL¹

Melek GÜLEŞ²

Öz

Kültürel miras sahalarından biri olan Hatay, Anadolu'yu Ortadoğu'ya bağlamaktadır. Samandağ ilçesi geçmişte liman şehri olarak yerleşme tarihine kaynaklık eden en eski mekânlardan biridir. Bu çalışmanın amacı, bir sit alanı olan Samandağ'ın tarihi-kültürel miraslarını belirleyerek turizm potansiyellerini ortaya çıkarmaktır. Samandağ'da nitel araştırmalardan etnografya tekniği kapsamında gezi-gözlemler yapılmış, araziden fotoğraflar çekilmiştir. Sahadaki kültürel miras potansiyelinin güçlü yönler, zayıf yönleri, fırsatları ve tehditleri tespit edilmiş ve bunlar SWOT analizine yerleştirilmiştir. Kültürel mirasların yerini gösteren harita, coğrafi bilgi sistemleri kapsamında olan ArcGIS Desktop programıyla hazırlanmıştır. Resmî kurumlardan alınan harita verileri ArcGIS Desktop programının ArcMap 10.3 sürümüyle çizilmiştir. Sonuçta, Samandağ'daki ortaya konan kültürel miras potansiyelinin turizm açısından değerlendirilip tanıtımının yapılması için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarihi-Kültürel Miras, Turizm Potansiyel, Samandağ'ın Tarihi-Kültürel Turizm

Abstract

Hatay, one of the cultural heritage sites, connects Anatolia to the Middle East. The town of Samandağ, which was a port city in the past, is one of the oldest places in terms of settlement history. The aim of this study is to reveal the tourism potentials of Samandağ, which is a protected area, by determining the historical-cultural heritage. Among the qualitative research done in Samandağ, trips and observations were made within the scope of ethnographic techniques and photographs were taken from the field.

* Bu makale yürütülmekte olan yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar, Prof. Dr., Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen-edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Alahan/Antakya/HATAY, tulayocal@mku.edu.tr

² Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi Alahan/Antakya/HATAY, gulesmlk98@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2309-1369

Research Article/Araştırma Makalesi

The strengths, weaknesses, opportunities and threats of the cultural heritage potential at the site were identified and were evaluated according to the SWOT analysis. The map showing the location of the different cultural heritages was created with the ArcGIS Desktop program, which is an online geographic information system service. Map data which was obtained from official institutions, were created with the ArcMap 10.3 version of the ArcGIS Desktop application. As a result, suggestions were made to evaluate and promote the cultural heritage potential in Samandağ in terms of tourism.

Keywords: Historical-Cultural Heritage, Tourism Potential, Samandag Historical-Cultural Tourism.

1. GİRİŞ

Coğrafyanın uygun olduğu yerlerde ortaya çıkan toplumlar kendi buldukları sahalarda kendi kültürlerini yaratmışlardır. Bunlarla birlikte zaman içinde farklı kültürlerin istilalarına uğrayarak yer değiştirmişler ya da buldukları mekânlarda bu kültürlerle kaynaşarak yeni kültürler oluşturmuşlardır. Bunları oluştururken kendi mekân ya da bölgelerindeki kültürleri harmanlayarak bir kültür birikimi meydana getirmişlerdir. Farklı bölgelerdeki bu kültür birikimi ortak kültürlerin oluşmasını sağlamıştır.

Her bölgenin kendi koşulları, tarihi olayları, onu oluşturan grupların etnik kökenleri veya değerleri gibi kendine has özellikleri vardır. Bunları birleştiren topluluklar ortak mekânda birçok tarihi-kültürel kalıntılar bırakmışlardır. Bunlar tarihi-kültürel miraslar içindeki coğrafi görünümün olan mimari ve arkeolojik özellikler kadar, geçmişten bugüne gelen, günlük yaşam için önemli bir yere sahip olan unsurlar da yer almaktadır. Önemli tarihsel, mitolojik veya dini olaylarda bu unsurların oluştukları yerlerde tamamıyla değişmiş ya da geçmişten hiçbir delil kalmamış olsa bile tarihsel kaynak olarak kabul edilmektedirler (Özgüç, 2015: 72). Bu kapsamda kültür, bir nevi çevreye uyumdur. Kültür bir halkın sadece hayat tarzları veya mozaik değil, aynı zamanda hâkim değer ve inançlarını da içine alan bir terimdir (Emekli, 2006: 53; Birinci vd, 2018).

Kültür, sanat, dil, tarih, din, mimari yapı, yaşam tarzı gibi etmenleri kapsayan geniş bir literatürü içine almaktadır. Kültürün kapsadığı özelliklerinden kaynaklı olarak, çoğu turist, toplumlara ait kültürleri tanıma arzusu ile seyahat etmektedir (Baykan, 2007). Turistik bir cazibe olarak kültür, bir bölgenin tarihi, kültürel, dini ve endüstriyel geçmişinin korunması gerektiğini savunurken bu gücü turizm alanında etkili bir şekilde kullanmıştır (Terzić vd, 2014; Goral, 2016).

Turizm, dinlenme, eğlenme, görme, tanıma, sportif faaliyetlerde bulunma veya izleme, bilgi ve görgüsünü artırma gibi hedeflerle veya yalnızca zevk amacıyla yapılan gezi (seyahate çıkma) anlamına gelmektedir. Bir sahaya yönelik turizm hareketlerinin ana nedeni ise doğal, beşerî ve kültürel kaynaklardan oluşmaktadır (Doğanay & Zaman, 2013: 1-3). Turizmin varoluş sebeplerinden biri de yeryüzünde farklı ve özgün, doğal ve insanoğlu üretimlerinden meydana gelen kültür ve kültürel peyzajların varlığıdır (Soykan, 2000: 41; Birinci vd, 2018).

Kültür ve turizm; coğrafyanın tanımında da bahsedildiği gibi mekânsal farklılıklardan oluşan bir olgudur (Öcal, 2020). Beşeriyet geçmiş medeniyetlerin ya da kültürlerin izlerini görme arzusunun yanı sıra kendi kültürleri dışındaki kültürlerle de ilgi duymaktadırlar (Arınç, 2002:101; Baykan, 2007). Bu sayede turistler, farklı milletlerin oluşturduğu kültürel değerleri yerinde gözlemleyip, tanıma imkânı elde etmektedirler. Bundan dolayı turistler, kültürel mekânları daha çok çekiciliklerini görmek için gezmektedirler. Kültürel turizm, geliştiği sahaların tarihi ve kültürel mirasının korunmasında etkili olduğu gibi aynı zamanda ekonomik açıdan da kazançlar sağlamaktadır. Kültür ve diğer turizm kaynakları bir araya geldiğinde ise ülkelere birçok yönden kazanç getirebilmektedir (MacDonald & Jolliffe, 2003: 308). Kültür turizmi, sürdürülebilirlik ilke ve politikalarıyla geliştirilirse, yerel, kültürel değerlerin küreselleşme karşısında yok olmasını engelleyici bir özelliğe sahip olmaktadır. Diğer bir deyişle turizm, kültürel mirasın korunmasında bir araç olarak kullanılabilir (Baykan, 2007).

Kültürel mirasımız olan geçmiş bizi her yerde kuşatır. Bunlar var olan geçmişin kalıcı izleri olarak kültürel miras kavramının temelini oluşturmaktadır (Hall 1997; Kirshenblatt-Gimblett 2004; Ashworth 2015). Geçmişini incelerken mirasın

geçmişe ışık tuttuğu ve halen çağdaş hedefler için bir ilham kaynağı olduğu günümüzü de şekillendirerek kültürel mirası oluşturmaktadır (Lowenthal 1998: 5; Wojtanowska & Goral, 2018).

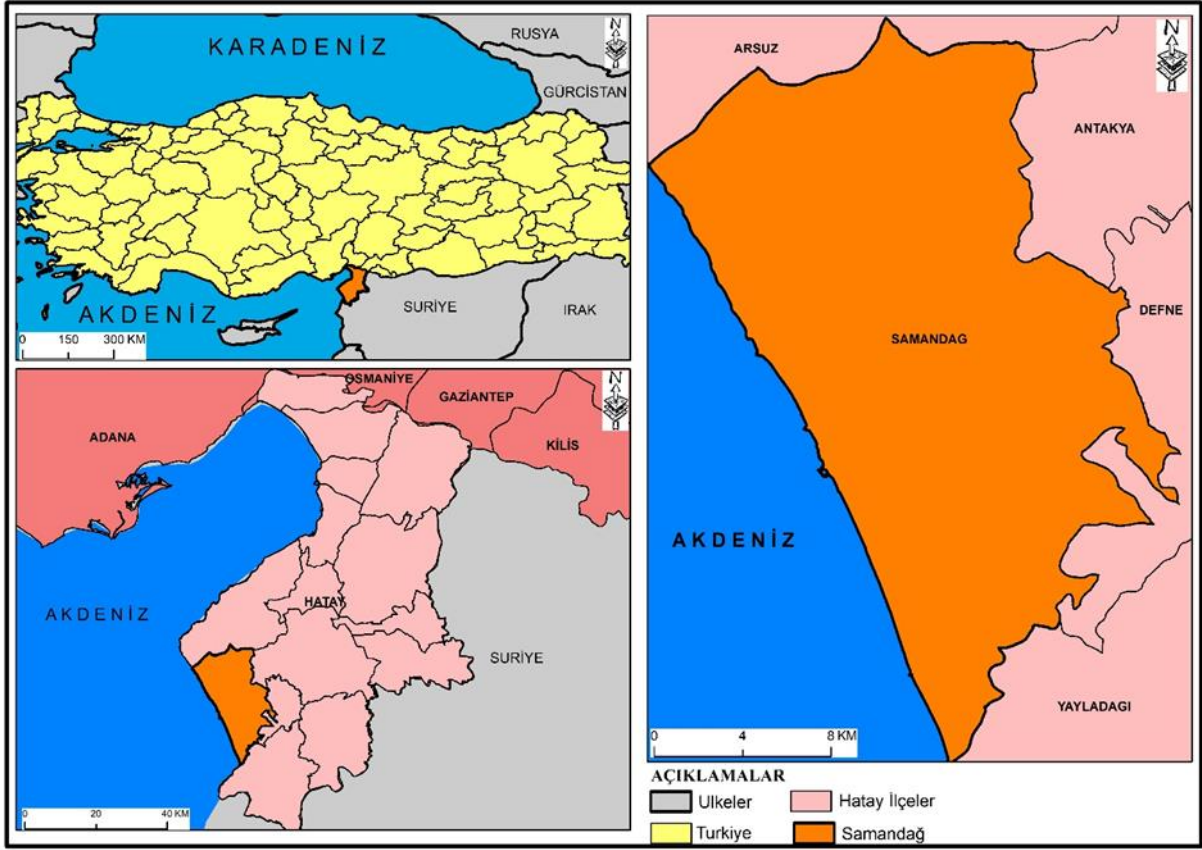
Kültürel miras “geçmişle gelecek arasında köprü kuran, kimlik sorununu çözebilen, tarih ve aidiyet bilinci yaratan, kuşaklar arası iletişimi sağlayan değerlerdir” (Çoban, 2014: 2). Kültür mirası, aynı zamanda toplumun ve halkın refahının önemli bir parçasını oluşturmaktadır (Kurtar, 2012: 18). “Vecco (2010: 321)’ya göre kültürel miras, geçmiş yaşantı ve gelenekleri miras olarak almaktır” (Ünver, 2006). UNESCO’nun yaptığı tanıma göre ise kültürel miras; “Tarihi, estetik, arkeolojik, bilimsel, etnolojik ve antropolojik değere sahip alanlar, yapı grupları ve sit alanlarıdır” (Altaş, 2014: 250; Sargın ve Dinç, 2017).

Son yıllarda kültürel mirasın bölgesel ve özellikle de ekonomik kalkınmayı teşvik etmesi açısından turistik yerlerin çekiciliğini artırmaya yardımcı bir kaynak oluşturduğu görülür (Goral, 2016). Miras varlığı ile turist dinamiği arasındaki bu uyum ve denge ihtiyacı, onun en iyi müttefikidir. Bu gereklilik, bir turizm ürünü olarak mirasın potansiyelinin sınırlayıcı bir faktörü olarak görülebile de miras, mevcut turizm ürünleri tarafından izlenen ana hedeflerden birine ulaşılmasına izin verir (UNWTO, 2021; 38).

Tarihi kültürel mirası çok zengin olan Anadolu üzerinde kurulmuş ülkemizin bu mirasların turizm potansiyellerini değerlendirmek ve aynı zamanda koruyarak gelecek nesillere aktarmak önem arz etmektedir. Bütün il ve ilçe merkezlerimiz tarihi kültürel miraslarla bir sit alanı oluşturmaktadır. Gelişmekte olan ülke olarak bunların değerlendirilmesi ve turizm amaçlı kullanılması yöre halkına katkı sağlaması açısından önemlidir.

2. Samandağ’ın Yeri ve Sınırları

Tarımsal ve sanayi fonksiyonu gelişmemiş olan Samandağ, sınır ili Hatay’ın tarihi kültürel mirası zengin ilçesidir. Samandağ, Türkiye’de, Akdeniz Bölgesi’nin Adana Bölümü’nde olan sınır ili Hatay’a bağlıdır. Kuzeyden Adana, Osmaniye ve Gaziantep; doğu ve güneyden Suriye; batıdan ise Akdeniz’le çevrili olan Hatay, ülkenin en güney ilidir. Asi nehri deltası üzerine kurulu olan Samandağ doğudan Antakya, güneydoğudan Defne, batıdan Akdeniz, güneyden Yayladağı ve kuzeyden Arsuz ile sınırlıdır. İlçe 446 km² yüz ölçüme sahiptir ve çalışma bu saha içindeki kültürel mekânları kapsamaktadır (Şekil 1).

Şekil 1: Samandağ İlçesinin Lokasyonu

3. YÖNTEM

Çalışmada tarihi-kültürel mirasların ve sit alanlarının turizm potansiyelinin ortaya konulmasıyla ilgili literatür taraması yapılmıştır. Çalışmamız için içerik oluşturulurken Samandağ'ın tarihi-kültürel mekânları üzerinde nitel araştırma da gezi gözlemler yapılmıştır. Niteliksel yöntemler, kültür, bilim, cinsiyet, ekonomi ve siyaset gibi çok sayıda çeşitlilikteki toplumsal süreçleri sorgulamak ve aydınlatmak için kullanılır. Niteliksel yöntemler, insan deneyiminin zenginliğini ve karmaşıklığını, sosyo-mekânsal yaşamı yapılandırarak saha verilerinin daha soyut analizine doğru eşzamanlı bir çekim yapmaktadır (Walton, 1992; Delyser vd., 2010; 72). Yöntemler açısından kültürlerin tespitinde sosyo-mekânsal yaşamları kapsayan sahalarda detaylı veriler toplanmış ve ilgili kurumlardan gerekli bilgiler temin edilmiştir. Gezi- gözlemler ve mülakatlarda elde edilen veriler turizm potansiyelinin tespitinde kullanılmak üzere zayıf ve güçlü yönler olarak sınıflandırılmıştır.

Nitel araştırma da etnografi tekniği kullanılarak, farklılıkları ve ayrılığı eklemleme süreciyle, "burada" ve "orada"yı sınırlama eylemiyle tespitler yapılmıştır. Coğrafya içinde etnografi, insanların yer oluşturma, sosyal alanlarda yaşama, yerel ve ulus ötesi ağlar oluşturma ve mekânsal tahayyülleri temsil etme ve sömürgeleştirmeden çıkarma gibi süreçler aracılığıyla dünyalarını nasıl yarattıklarını ve deneyimlediklerini anlamak için kullanılan bir araştırma stratejisidir. Etnografi, görüntüler ve metinler dâhil olmak üzere sayısız kaynak materyalden yararlanmasına rağmen çalışma, gözlem, yansıtma ve öğrenmeye odaklanmaktadır. Çünkü katılımcı-gözlem belki de etnografiyi diğer nitel araştırma tasarımlarından ayıran tanımlayıcı bir yöntemdir (Delyser vd, 2010: 121).

Gezi ve gözlemler esnasında varolan mirasların fotoğrafları çekilmiş ve turizm potansiyelleri ortaya konmuştur.. Resmî kurumlardan alınan harita verileri ArcGIS Desktop programının ArcMap 10.3 sürümüyle çizilmiştir. Ayrıca ilçenin kültürel turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amacıyla SWOT analizi uygulanmıştır. Samandağ'daki kültürel mekânların turizm açısından ilçeye kattığı zayıf yönleri ile gelecekte karşılaşılabileceği tehditleri ve bunları aşabilecek güçlü yönleri ile fırsatları tespit edilmiştir.

Amaç-Önem

Samandağ'ın tarihi-kültürel mekânlarının belirlenmesi ve turizm potansiyelinin ortaya konulması amacımızı oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra Samandağ'daki kültürel miras kaynaklı mekânların gerekli planlama ve tanıtımlarına yönelik kararlarının gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktır.

Tarihi eskiye dayanan ilçenin kültürel potansiyelinin çeşitli ve zengin olması, günümüze kadar bu potansiyelinin ekonomik açıdan değerlendirilememesi büyük önem taşımaktadır. Bunların tespit edilerek, tanıtılarak kullanılması ve gelecek nesillere aktarılması açısından önemlidir.

4. DÜNYA'DA TARİHİ-KÜLTÜREL MİRASIN ÖNEMİ

Turizmin çıkış noktası dünyadaki farklılıklar ve bu farklılıkları görmek isteyen insanların yarattıkları taleplerdir. Dünya üzerinde var olan bu farklılıklar doğal ve tarihi mekânlar olarak sınıflandırılmaktadır. Bunun yanı sıra insanlar için görülecek mekânlar arasında öncelikleri meydana getirmektedir (Öcal, 2020). Hunter (2002)'in de belirttiği üzere turizm, dünyanın en büyük endüstrilerinden birini oluşturmaktadır. Son 30- 40 yıldır olağanüstü hızla gelişmekte olan dünya turizm aktiviteleri birçok ülkede ekonomik büyümenin en önemli etmeni olmuştur. Bir başka ifadeyle turizm; dünyada seyahat edenler ve bu seyahatleri düzenleyenler ayrıca turizm endüstrisini destekleyen sanayi ve hizmet sektöründe çalışanlar göz önünde bulundurulduğunda milyonlarca insanın ilgi odağındadır (Akova, 1997: 264)

Dünya Turizm Örgütü'ne göre, kültürel turizm; insanların eğitim, sanat, festival ve şenliklere katılma, tarihi ve kültürel değerleri tanıma, anıt ve siteleri, dini yerleri ziyaret etme, doğa ve folkloru gözlemleme gibi kültürel motivasyon hedefiyle yaptıkları hareketler olarak ifade edilmektedir (Canadian Heritage Tourism, 2005: 6). Uluslararası turizmde dinlenme ve eğlenme isteğinin yanı sıra farklı kültürleri, tarihi ve inanç sistemlerini tanıma arzusu gittikçe ön plana çıkmaktadır. Maddi ve manevi değerleri korumak-kullanmak-yaşatmak amacıyla sürdürülebilir bir anlayışı benimseyen kültürel turizm, yoğun ilgi görmekte ve bunun yanı sıra turizme ilgi gittikçe artış göstermektedir (Uğuz, 2011).

Ülkelerin ekonomilerinde ve toplumsal kalkınmada önemli bir yeri olan turizm, dünya ekonomisi için vazgeçilmez bir sektör durumuna gelmiştir. Bölgelerarası kalkınmışlık seviyelerini dengelemek, kaynakları aktif kullanmak, turist mevcutunu ve turizm gelirlerini yükseltmek hedefiyle turizm faaliyetleri gitgide artmaktadır. Bu avantajlarla turizmin büyük anlamda ülke ekonomisine küçük manada ise bölge ekonomisine getirdiği katma değerler ön plana çıkmaya başlamış ve alternatif turizm arayışları hız kazanmıştır (Uğuz, 2011). Bu arayışlar doğrultusunda dünyadaki gelişmelerle birlikte kültürel miraslara ilgi artmış ve sit alanları olarak değer kazanmışlardır. Kültürel miraslar gelişmiş ülkelerin insanları tarafından ziyaret edilmeye başlanmış ve buldukları ülkelerin önemli turizm kaynakları olmuşlardır.

5. TÜRKİYE'DE TARİHİ-KÜLTÜREL MİRASIN ÖNEMİ

Anadolu dünya tarihi boyunca medeniyetlerin doğuşuna, gelişmesine ve çöküşüne ev sahipliği yapmış, bu sayede çok çeşitli ve zengin kültürel miraslar barındırmaktadır. Dünya'da büyük zenginliklere sahip olan medeniyetleri içinde barındırmış olan Anadolu Hititler, Sümerler, Urartular, Likyalılar, Lidyalılar, Frikyalılar, İyonlar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklular, Osmanlılar ve son olarak da Türkiye Cumhuriyeti'ne gelinceye kadar birçok iz ve kalıntı bırakarak, ülkemizi eşsiz bir konuma getirmiştir (Doğaner, 2001; Emekli, 2005). Bunun yanı sıra sahip olduğumuz kültürel zenginlikler içinde örf, adet, gastronomi, tarih, müzik ve resim, din, mimari yapı, el sanatları, giyim tarzı da önemli ölçüde özellikler taşımaktadır. Yedi coğrafi bölgenin hepsi, doğal güzellikler, çekicilikler eski ve günümüz uygarlık ürünleri, tarihler, farklı yerleşme dokuları, kırsal ve kentsel alanlar yani bunların getirisi olan kültürler ve kültürel çekicilikler ile ayrı bir öneme sahiptir (Doğanay, 1992; Emekli, 2005). 2000 yılı sonrasında Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler ve Anıtlar Genel Müdürlüğü'nün kayıtlarına göre 191 müze ve 115 ören yeri bulunmakta ve müzelerde toplam 2.634.662 eser sergilendiği belirtilmiştir (Emekli, 2003). 2022 yılı itibarıyla, ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı 210 müze ve 143 düzenlenmiş ören yeri olmak üzere, ziyaret edilebilir 353 ünite bulunmaktadır (<https://kvmgm.ktb.gov.tr>). Türkiye'nin kültürel zenginliğinin, bölge kalkınmasına katkı sağlaması ve bu katkının geniş tabana yayılması amacıyla turizm sektörünün yeni bir yaklaşım geliştirmesi gerekmektedir. Doğru bir yönlendirme bir sahanın kültürünün açığa çıkartılmasına ve yaşatılmasına katkıda bulunabileceği gibi o bölge için yeni bir çekicilik etmeni de meydana getirecektir (Richard,1996; Emekli, 2005).

Evrensel ve kültürel değerlerin güzelliklerinin dünyaya duyurulması ve uluslararası kuruluşların da katkılarıyla koruma altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılması hedefiyle, Avrupa Konseyi Bülteni'nde "Avrupa Bir Ortak Miras Kampanyası" çerçevesinde Türkiye, Fransa ve Almanya'yla örnek ülke olarak seçilmiştir. 1975 yılında yürürlüğe giren Dünya Kültür ve Doğal Mirasını Koruma Sözleşmesi halen etkisini sürdürmekte olup, sürekli güncellenmekte ve birçok ülkenin katılımı sağlanmaktadır. UNESCO Dünya Miras Sözleşmesi'ne 1983 yılında imza atan ülkemiz Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün sorumluluğunda bazı çalışmalar geliştirmektedir. Bu bağlamda Türkiye Dünya Miras Listesine 9 yeri kaydettirmişken aynı zamanda geçici listeye 16 kültür varlığımız da eklenmiştir. Bunun yanı sıra, kültürel turizm bağlamında İnanç turizmi, İpek yolu ve Turizm kentleri projeleri de halen yürürlükte (www.turizm.gov.tr). Ayrıca Türkiye, Sivil toplum örgütleri aracılığıyla da birçok başarılı Ulusal Projeyi hayata geçirmiştir (Emekli, 2005). Türkiye'nin büyük tarihi-kültürel miraslarını içinde barındıran Şanlıurfa, Mardin, Hatay gibi birçok tarihi kentlerindeki tarihi kültürel miraslar koruma altına alınarak turizm planlamaları yapılmakta ve günümüzde de restorasyon çalışmaları aktif bir şekilde sürdürülmektedir (Öcal, 2020).

6. SAMANDAĞ'DA TARİHİ-KÜLTÜREL MİRASIN OLUŞUMUNU SAĞLAYAN YERLEŞME TARİHİ

Tarihsel mekânlar, eski medeniyetlerin yaşayan fiziksel kalıntılarıdır. Bunlar dünyada oluşan ilk medeniyetlerin kalıntılarının bulunduğu kentler olarak turistlere çok çekici gelmektedir. Bir şehirdeki tarihsel yapılar tek başına da farklı çekicilik alanları olarak ortaya çıkmış olabilir (Özgüç, 2003: 75-155; Öcal, 2012; Öcal, 2020). Türkiye'nin en eski yerleşim yerlerinden biri olan Samandağ, ülkenin en güney şehri ve geçmişte önemli bir yerleşim merkezi olan Mezopotamya bölgesi ve Asya kıtası arasında köprü niteliğinde olan Hatay ilinin bir ilçesidir. Hatay ilk büyük devletlerin kuruluşuna kadar eskiye dayanan önemli ilk kentler arasında olan bir şehirdir. Bundan dolayı geçmişten günümüze çok fazla uygarlığa ev

sahipliği yapmış ve çok zengin bir tarihi geçmişe sahip bir kenttir. Bu önemli şehrin bir ilçesi olan Samandağ ise M.Ö. 17. yüzyılın sonlarına dek Mısır hâkimiyetinde kalmakla birlikte, bu dönemden itibaren Hitit, Asur, Babil, Pers ve Makedonların egemenliği altında kalmıştır. M.Ö. 300 yılında Makedon kralı Büyük İskender'in ölümünün ardından imparatorluğu paylaşan kumandanlardan I. Selefkos Nikator tarafından Musa dağı eteklerinde, deniz kıyısına kadar uzanan sahada Antakya'nın bir Liman şehri olarak kurulmuştur. Adı ilk olarak Seleucia Pieria olan şehir, bu tarihlerde yalnızca Antakya'nın değil, Mezopotamya'ya uzanan alanında liman görevini üstlenen planlı bir şehir olmuştur. 638'de İslam hâkimiyetine girmesinden sonra sırasıyla, Emeviler, Abbasiler, Tolunoğulları, İhşidilerin ve Hamdanoğulları egemenliğinde kalmış, 969 yılında yeniden Bizans hâkimiyetine girmiştir.

Seleucia Pieria, 1084 yılından itibaren Selçuklular ve Memlûklülerin, 1516 -1918 yılları arasında 300 yıl boyunca Osmanlı egemenliğinde kalmıştır. 1918 – 1939 yılları arasında Fransız işgali altında kalan saha, 1939'da Hatay ile Türkiye Cumhuriyeti yönetimine geçmiştir. 1940- 1948 yılları arasında Süveydiye ismiyle Antakya'ya bağlı bir bucakken; 11 Haziran 1947'de "Samandağ" adı ile ilçenin kuruluşu kabul edilmiş ve bunun yanı sıra 1948'de Samandağ İlçe statüsüne girmiştir. İlçe adını kuzey doğusundaki St. Simon (Sem'an) dağından almıştır (www.hatay.ktb.gov.tr; Ray & Demirtaş, 2020). Tüm bu eski uygarlıkların izlerini taşıyan kültürel miras kapsamındaki mekânlar ilçenin kültürel turizm açısından zengin bir çeşitliliğe sahip olmasını sağlamaktadır.

7. BULGULAR

7.1. Samandağ'da Kültürel Miras Açısından Önemli Mekânlar

Şehirlerin veya kırsal alanların turizm alanında gelişmeleri kültürel mirasların kullanılmasına bağlıdır. Bu açıdan ülkemizde kültür turizmi için potansiyel taşıyan ve ulusal ile uluslararası turizm pazarında kültürel turizm sahasında ön plana çıkması beklenen yerlerden birisi de Hatay'ın Samandağ ilçesidir.

Samandağ, tarihi ve kültürel mekânlar açısından zengin değerlere sahiptir. Bu mekânlar; Tarihi Batıyaz Köprüsü, Musa Ağacı, Vakıflı Surp Asdvadzadzin (Aziz Meryem Ana) Kilisesi, Dor Mabedi, Vespasianus - Titus Tüneli, Beşikli Mağara (Kaya Mezarları), Seleucia Pieria Antik Kenti, Hz. Hızır Türbesi, St. Simon Manastırı, Yeşilyazı Asma Köprüsü'dür (Şekil 2).

Şekil 2: Samandağ'daki Kültürel Mekânlar

Tarihi Batiyaz Köprüsü: Bu tarihi yapı Osmanlı Dönemi eseri olmakla birlikte, 3.77 m genişliğe ve 36.54 m uzunluğa sahiptir. Köprü, maruz kaldığı doğal olaylardan dolayı tahrip olduğundan 2019 yılında Karayolları 5. Bölge Müdürlüğü ve Hatay Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilmiştir (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Tarihi Batıyaz Köprüsü

Musa Ağacı: Bir rivayet ile değer kazanan ağacın, Hz. Hızır ile Hz. Musa'nın yolculuğu esnasında Hz. Musa'nın asasının yeşermesiyle oluştuğuna inanılmaktadır. Ağacın gövde çapı 7,50 m iken çevresi 21 m ve yüksekliği 7 metredir. Ağaç 800 ile 1000 yaşları arasında olduğu varsayılmakla birlikte, 1000 metrelik alanı kaplamaktadır. Aynı zamanda yanında, şifalı olduğuna ve ulu çınar ağacına can verdiğine inanılan Ab-ı Hayat çeşmesi de mevcuttur (Fotoğraf 2).

Fotoğraf 2. Hz. Musa Ağacı

Dor Mabedi: Beyaz mermerden inşa edilen mabedin kalıntıları Samandağ Kapısı mahallesine giden yolun 2. km'sinde bulunmaktadır. Bir zamanlar Seleucia kentinin merkezinde yer alan ve kral mabedi olarak yapılan bu tarihi mekân tüm şehri görecekle şekilde inşa edilmiştir. Anadolu'da Dor biçiminde inşa edilen nadir mekânlardandır (Fotoğraf 3). 1939'da Amerikan Prinçton üniversitesi tarafından yapılan kazıda "İsis-Afrodit" heykelciği bulunmakla birlikte, ayrıca bu mabedin onların adına inşa edildiği düşünülmektedir (Demirtaş & Ray, 2020).

Fotoğraf 3. Dor Mabedi

Vakıflı Surp Asdvadzadzin (Aziz Meryem Ana) Kilisesi: Kilise, eski bir ipek fabrikasının yerine 1875 yılında kurulmuştur (<http://hatay.gov.tr>). İpek fabrikası kapandıktan sonra 1997 yılında geniş kapsamlı restorasyonla bugünkü halini almıştır (<https://www.vakiflikoy.com>) (Fotoğraf 4).

Fotoğraf 4. Surp Asdvadzadzin (Aziz Meryem Ana) Kilisesi

Seleucia Pieria Antik Kenti: Samandağ'ın beş km kuzeyinde Çevlik civarında denize hâkim yamaçlarda M.Ö. 300 yıllarında Seleucus Nicator tarafından kurulan ve kurucusunun ismiyle bilinen bu antik kent, içinde tapınak, akropol ve nekropol sahaları bulundurmaktadır (Demirtaş & Ray, 2020). Bu antik kent çalışmaya konu olan sahalardan Dor Mabedi, Vespasianus-Titus Tüneli, Beşikli Mağarayı ve günümüzde kalıntıları kalmamış olan yerleşim birimini kapsamaktadır (Fotoğraf 5).

Fotoğraf 5. Seleucia Pieria Antik Kenti (Kaynak: <https://www.youtube.com>)

Vespasianus-Titus Tüneli: Titus Tüneli antik kentin hemen yukarısında, kenti dağdan gelen sel sularına karşı korumak için yapılmıştır. Bölge MÖ 64 yılında Romalıların eline geçmiştir. Roma İmparatorluğu döneminde MS 1. yüzyılda Titus Flavius Vespasianus döneminde yapılmıştır. Titus Tüneli olarak bilinen bu tünele, Vespasianus Tüneli de denmektedir. Titus Tüneli'nin yapımına MÖ 69 yılında Roma İmparatoru Vespasianus döneminde başlanmış ve M.S. 81 yılında oğlu Titus tarafından tamamlandığı ileri sürülsede tünelde yer alan diğer yazıtlarda M.S. 149 yılında buradaki çalışmanın hala devam ettiği bilgisi mevcuttur (Pamir, 2001; Göğebakan-Saban, 2018).

Ortalama yüksekliği 7 metre, genişliği 6 metre, uzunluğu 130 metresi kapalı, diğer kısmı açık olmak üzere 1380 metre uzunluğundadır. Tünelin kazıldığı kayalık alan kentin nekropol (mezarlık) alanı olarak kullanılmıştır (Pamir, 2001; Göğebakan-Saban, 2018) (Fotoğraf 6).

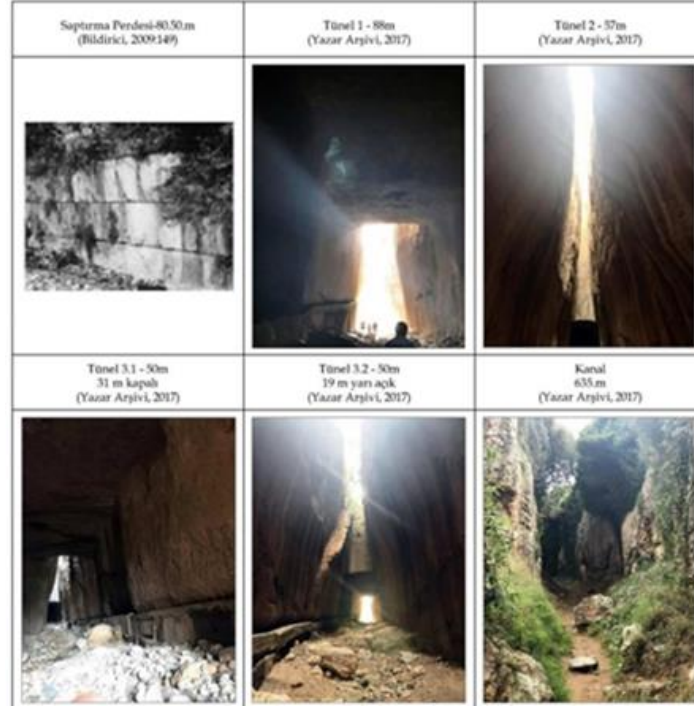

Fotoğraf 6. Vespasianus-Titus Tüneli

Tünel, aşağı kente ve iç limana akan suyun oluşturduğu tehlikeli durumun önüne geçilmesi ve yazın kurak geçen mevsimde halkın su gereksiniminin karşılanması amacıyla yapılmış olan Roma dönemi su yapılarının en iyi örneklerinden birisidir ve ayrıca baraj projesi olarak uygulanmıştır. Bununla birlikte yazın kuruyan Değirmendere akarsuyu, ilkbahar ve kış dönemlerinde artan yağışlarla birlikte bol miktarda alüvyonla denize akmaktadır. Akarsuyun uzunluğu 8 kilometredir

ve 1200 m seviyelerinden itibaren denizle birleşmesi %15'lik bir eğimle gerçekleşmektedir. Tünelin dik açıyla güneydoğu yönüne doğru dönüş yaptığı kısım bu noktaya denk gelmektedir. Tünel toplam uzunluğu 870 m olacak biçimde üç bölümlü olarak dizayn edilmiştir (Pamir, 2001; Göğebakan-Saban, 2018).

- Akarsuyun ön tarafını kesmek amacıyla inşa edilen saptırma perdesi
- Kayanın içi oyularak inşa edilen ve üzeri tamamen kapalı üç tünel
- Kayanın içine oyularak ve aynı zamanda üzeri açık olarak tasarlanan kanal (Fotoğraf 7).

Fotoğraf 7: Vespasianus-Titus Tüneli Bölümleri (Göğebakan-Saban, 2018)

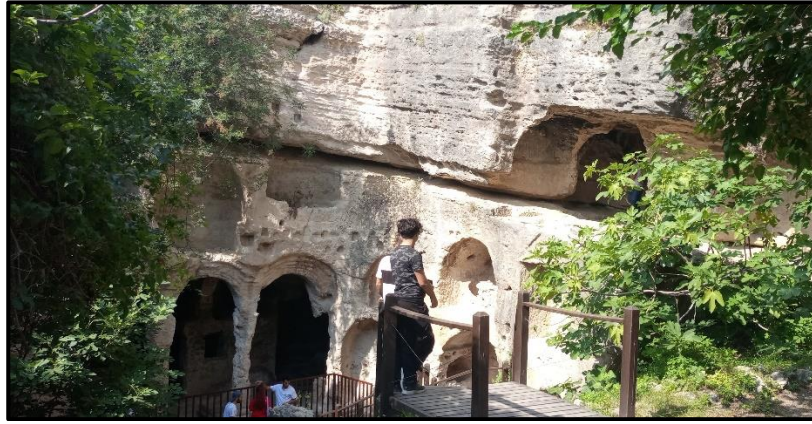
Saptırma Perdesi: Tünelin girişinin başladığı noktada, Değirmendere'nin aktığı 131 metre genişlikteki eski yatağın önünü kapatmak için kuzeydoğu-güneydoğu yönünde, 80,50 metre uzunlukta ve 4,50 metre genişlikte yapılmış olan bir duvar yapısıdır. Günümüzde bu saha dere yatağının her iki tarafında teraslar halinde toprak dolguyla doludur ve tarımsal alan olarak işlev görmektedir (Pamir, 2001; Göğebakan-Saban, 2018).

Tünel: Dere yatağının dik açıyla dönüş yaptığı alanda başlamaktadır. Tünel kendi içinde üç bölümden oluşmakta ve bu bölümlerden ilki; tamamıyla kapalı tonoz örtülü olan birinci kısım, yarı açık örtüsü olan ikinci kısım ve tamamen kapalı olan üçüncü kısımdır. Tünelin giriş genişliği 6,8 metre, yüksekliği 7 metredir. Tünelin doğu kenarında, tünel boyunca devam eden, kayalıktan oyulan 50 cm. en ve 25 cm derinlikte bir su kanalı mevcuttur. Tünelin tabanı kayadır ve suyun debisini gösteren 1 ml'lik aşındırmalar vardır (Pamir, 2001; Göğebakan-Saban, 2018).

Kanal: Tünelin sonlandığı alanda 635 m uzunlukta, iki tarafı düzeltilmiş, yapay bir vadi kanal mevcuttur. Bu kanal öncelikle doğu-batı yönünde; bitimine 115 metre kala ise dirsek yaparak kuzey-güney doğrultusunda devam etmektedir. Tünelin bitiminin 57 metre ardından, iki yanı birbirine bağlamak amacıyla inşa edilmiş olan, beşik kemerli, ayakları kaya üzerine oturtulan 0,6 m genişliğinde, tek kemerli, tek sıra kesme taş örgülü bir köprü vardır. Köprüden güneye doğru gidildiğinde Batı Nekropolüne, kuzeye doğru gidildiğinde su sarnıçlarına ulaşılmaktadır. Bu bölümün ardından su, kanal

içindeki yatağından denize doğru saparak dışarı akmaktadır. Zamanla yamaçlardan akan alüvyon dolgu ile taban seviyesi yükselmiştir. Tabanın 1-2 m daha aşağıda olması gerektiği varsayılmaktadır (Pamir, 2001; Göğebakan-Saban, 2018).

Kaya Mezarları (Beşikli Mağara): Titus Tünelinin deniz tarafındaki girişine göre sağ tarafta 100 m kadar uzaklıkta yer alan Beşikli Mağara, kaya mezarlarının içinde bölümler şeklinde on iki mezar yer almaktadır. Mezarlar birbirlerinden duvarlarla ayrılmaktadır. Bu taş mezarlara, taş sütunlar ve kemerlerin birbirine bağladığı bölümler biçiminde olmakla birlikte yukarıdan aşağıya doğru yine taş merdivenlerle inilmektedir. Ancak restore edildikten sonra taş merdivenlerin üstüne ahşap merdivenler yapılmıştır. Kayaların oyulmasıyla oluşturulan, bazı yerlerde kapıların açıldığı bölümlerdeki sütunlar, sütun başlıkları, kademeler ve üst örtüyü kısmen süsleyen motifler orijinallerine uygun biçimde inşa edilmiştir (<http://www.samandag.gov.tr>). 1930 yılındaki çalışmalarda elde edilen bulgulara göre burasının M.S. I veya IV. yüzyılda kullanıldığı varsayılmaktadır (Fotoğraf 8).

Fotoğraf 8. Beşikli Mağara (Kaya Mezarları)

Hızır Türbesi: Denize yakın bir sahada, Samandağ'da bulunan kültürel mekân, rivayete göre Hz. Hızır ile Hz. Musa'nın buluştuğu alan olarak bilinen ve kutsal bir kaya biçimindedir. Türbe, Müslüman ile Hristiyan halkları için dini açıdan büyük öneme sahiptir (Fotoğraf 9).

Fotoğraf 9. Hz. Hızır A.S. Makamı

St. Simon Manastırı: Antakya-Samandağ yoluyla Asi Irmağı arasında bir dağ üzerinde bulunan St. Simon Manastırı'na Değirmenbaşı mahallesinden gidilmektedir. Manastır, Aknehir mahalle sınırları içerisinde 479 metre yüksekliğinde bir tepe üzerine kuruludur. St. Simone Stilizt Manastırı ve bölümleri kısmen kayalar üzerine oyulmuş ve kesme taşlarla inşa edilmiş bir yapıdır. 132 x 160 metre ebatlarında dikdörtgen şeklinde bir alan üzerine yerleştirilmiştir

(Fotoğraf 10). M.S. 6. yüzyılda inşa edilmiş olan manastır, Antakyalı St. Simon'un bir sütun üstünde 40 yıl yaşadığı yer olarak tanınmaktadır. Türkiye İnanç Turizmi Haritasında bulunan manastır yerleşkesinde 3 kilise, bir vaftizhane, sekizgen bir avlu ve tam orta kısmında St. Simon'un bir sütunu yer almaktadır. Etrafında sarnıçlar, evler, mutfak, kiler gibi yapı kalıntıları vardır (<https://muze.gov.tr>).

Fotoğraf 10. St. Simon Manastırı

Yeşilyazı Asma Köprü: Asi nehrinin üzerine kurulu olan köprü, Büyük Karaçay havzasının Yeşilyazı mahallesinde bulunmaktadır. Hem mimarisi hem de etrafındaki doğal güzellikler sayesinde çok fazla ziyaretçi almaktadır (Fotoğraf 11). Köprü, şehir yolundan yarım saat mesafe uzaklıktadır.

Fotoğraf 11. Yeşilyazı Asma Köprü

a. Samandağ Kültürel Mirasının Swot Analizi

Bir mekânın var olan durumunun analizi, üstün ve zayıf yönleriyle birlikte fırsat ve tehditlerinin belirlenmesi ve bunların çevre etmenlerle uyumlu hale getirilmesine SWOT Analizi ismi verilir (Dinçer, 2005: 142; Ersungur & Aslan, 2014). Temelde bu analiz özel ve kamu örgütlerinin neyi iyi yaptığını, nasıl gerçekleştirebileceğini çevresine en iyi imkânları nasıl sağlayabileceğini belirlemektedir. Bununla birlikte çevresinde değişiklik olup olmayacağını, teknolojik gelişmeleri, yeni işlerin ortaya çıkması veya güvensizlik gibi durumları belirlemeye yönelik bir çalışmadır (Danca, 1998:3; Gürlek, 2002:2; Dinçer, 2004: 141-151; Özgen, 2010; Öcal, 2020). İlçenin var olan tarihi-kültürel miraslardan oluşan turizm potansiyelini ortaya koymak için güçlü yönleri ve zayıf yönleri bunların yanı sıra fırsatları ile tehditleri SWOT analiziyle belirlenmiştir. Sonuç olarak ilçenin tarihi-kültürel miraslarının kültür turizmi açısından çekiciliklerinin Samandağ genelinde sosyo-

ekonomik yapısına fayda sağlayacak bir duruma getirmek amacıyla geleceğe yönelik turizm için coğrafi analizi yapılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Samandağ İlçesinin Turizm Açısından SWOT Analizi	
Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
<ul style="list-style-type: none"> • Samandağ'ın, Ortadoğu'yu Avrupa'ya bağlayan kavşak noktası olan Hatay iline bağlı olması • Tarihi mekânların çoğunun Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillenmiş olması • İlçenin geçmişten günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yaptığından dolayı kültürel mekânlar açısından oldukça zengin olması. • Bu kültürel mekânların uzun yıllardır varlığını koruyabilmiş olması. • İlçede bulunan tarihi dokuların yer aldığı mekânlarda apartmanlaşma ve konutların olmaması. • İlçenin bulunduğu coğrafyanın turizm açısından uygun olması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sahadaki turizm çekiciliğini arttıracak yeterli planlama ve çalışmaların olmaması. • İlçede bulunan coğrafya kaynaklı, turizm faaliyetleri yatırımlarının yeterli olmaması • Bölge ve ülke genelinde tanıtım ve pazarlama çalışmalarının yeterli olmaması • Ulaşım imkânlarının yeterince gelişmemiş olması. • İlçe de ikamet edenlerin tarihi-kültürel coğrafya kaynaklı turizm potansiyelinin farkında olmaması. • Samandağ'da kültürel miras açısından turizm faaliyet hizmetlerinin gelişmemiş olması.
Fırsatlar	Tehditler
<ul style="list-style-type: none"> • Gelişmiş iletişim araçlarıyla ilçedeki kültürel mirasın duyurulması. • İlçede bulunan Vespasianus-Titus tünelinin dünya çapında tanınması. • Küçük bir coğrafya da birçok tarihi ve kültürel mekânın bulunması. • İyi yapılmış bir planlama ile kültürel mirasın turizm amaçlı kullanılabilmesi. • Halkın kültürel miras değerlerinin farkına varmasını sağlayarak, turizm kaynaklı ekonomik gelirlerin sağlanması. • Suriye iç savaşının bitmesi durumunda ilçenin tarihi-kültürel miraslarının turistik öneminin artacak olması. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yeterli tanıtım ve çalışmalar yapılmadığından ilçenin bu kültürel potansiyeli gölgede kalarak hak ettiği değeri göremeyecek olması. • 1. derece deprem bölgelerinden biri olması • İşletmecilerin turizm hakkında yeterli donanıma sahip olmaması • Kış mevsimindeki ulaşım imkânlarında sorunların bulunması. • İlçenin kırsal bölümünde dağınık olarak bulunan kültürel miras alanlarına ulaşım sorununun oluşması. • 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının günümüzde hala devam etmesi.

8. SONUÇ ve ÖNERİLER

Samandağ ilçesi kıtalar arası köprü vazifesi gören Hatay'ın en önemli yerleşim merkezlerinden biridir. Tarihteki önemini günümüze kadar koruyan bu sahada, tarihi-kültürel miras değerleri yüksek turistik potansiyele sahiptir. Aynı zamanda tarihi-kültürel mekanların çoğu Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillenmiş olması, geçmişten günümüze birçok uygarlığa ev sahipliği yaptığından dolayı kültürel mekânlar açısından oldukça zengin olması bu mekanların ilçe genelinde kırsal alanda dağınık olarak bulunmaktadır. Bu kapsamda günümüzde giderek önemi artan bu sahanın turizm potansiyeli ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Günümüzde giderek artan teknolojiden yararlanılarak Vespasianus-Titus Tüneli gibi tarihi-kültürel mekanların internet üzerinden tanıtımına ağırlık verilebilir. Samandağ ilçesinde temelde on tarihi-kültürel mekân mevcuttur. İlçe gerek tarihi dokusu gerekse kültürel mekânları açısından zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Ancak bu mekânların turizme kazandırılması açısından iyileştirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra bozuk ve virajlı mahalle yollarının iyileştirmeye ve genişletmeye ihtiyacı vardır. Çünkü turlarla gelecek olan turistlerin otobüslerinin rahatça ilçedeki tarihi-kültürel mekanlara ulaşımı sağlanacaktır. İlçe halkı turizm konusunda bilinçlendirilmelidir. Bunu kaymakamlık ve belediye, halka hizmet içi kurslar şeklinde bilinçlendirme yapmalı ve turizm mesleklerine yönelik kurslar açmalıdır.

Tarihi önemi büyük olan Dor Mabedi ve Yeşilyazı Asma Köprüsü hak ettiği değer verilmemiştir. Çünkü koruma altına alınıp restorasyonu yapılmamıştır. Günümüzde atıl durumda olup kendi kaderine terk edilmiştir. Burası koruma altına alınıp restorasyonu yapılırsa daha fazla turist çekecektir. Fazla turist ise daha fazla gelir demektir. Üstelik yeni iş sahalarının açılması ve yerel halkın kendi ürettiklerini buldukları mekânda satmaları demektir. Bunların yanı sıra bu mekânların hak ettiği değeri bulması dâhilinde ilçenin aktif ve kadın nüfusuna iş imkânları sağlandığı takdirde ekonomik açıdan yarar sağlayacaktır. Ayrıca bu sayede aktif nüfusun yurtdışına göçünün de büyük ölçüde önüne geçilebilir. İlçedeki konaklama mekânlarının yeterli niteliklere sahip olmadığı gözlemlenmiştir, bu konuda gerekli iyileştirmeler yapılmalıdır. İlçede varolan konaklama tesisleri iyileştirilirken yenilerinin açılmasında sağlanmalıdır. Bu açılan yer yeni tesis yeni bir iş istihdam sahasıdır. İlçe halkının da buna ihtiyacı vardır. Bunlara ek olarak ilçenin bölge ve ülke genelinde tanıtım ve reklam çalışmalarının belediye ile kaymakamlık tarafından yapılması ve turizm firmalarının dikkatinin buraya çekilmesi gerekmektedir.

2011 yılında başlayan Suriye iç savaşının Hatay genelini etkilediği gibi Samandağ ilçesini de etkilemiş ve buralara gelecek olan turistlerin sayısını azaltmıştır. Günümüzde hala iç savaşın devam etmesi ve Hatay'ın sınır komşusu olması korku unsuru teşkil etmiştir. Savaşın bitmesi halinde ilçe turistik açıdan önem kazanabilir.

Samandağ'da bugüne kadar herhangi bir proje uygulanmadığı için hak ettiği değer çok gerisinde olduğu gözlemlenmiştir. Samandağ'ın turizm potansiyeli Hatay'da yapılmakta olan Expo 2021 kapsamında bir proje şeklinde sunulabilir. Doğru tanıtımlar ve iyileştirmeler yapılması halinde ilçeye daha fazla turist gelebilir ve bu da ekonomik ve beşerî açıdan yarar sağlayabilir. Birçok açıdan büyük avantajlara kapı açabilecek nitelikte olan bu çalışma, ilçeyi beşerî, ekonomik ve turizm alanında geliştirebilecek potansiyelindedir.

KAYNAKÇA

- Akova, İ. (1997). Türkiye’de Turizmin Önemi ve Ekonomideki Yeri. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı 32: 263- 280.
- Altaş, N. (2014). Kentsel dönüşümde kültürel miras değerlerinin korunması: Erzurum örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(32), 243-260.
- Arıncı, P.C. (2002). Selçuk’ta Kültür Turizmi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı.
- Ashworth, G. (2015). Planowanie dziedzictwa. Kraków: Międzynarodowe Centrum Kultury
- Baykan, E. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 30-49.
- Birinci, S., Kaymaz, Ç. K., & Camcı, A. (2018). Göbekli Tepe’nin Arkeolojik Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi (Şanlıurfa). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 1351-1367.
- Bogacz-Wojtanowska, E. & Góral, A. (2018). Networks or structures? Organizing cultural routes around heritage values. Case studies from Poland. *Humanistic Management Journal*, 3(2), 253-277.
- Canadian Heritage Tourism. (2005). Cultural-Heritage Tourism: Review of Existing Market Research, April, http://www.pch.gc.ca/documents/fpt/capacity/tourismrpdf_e.pdf.
- Çoban, S. (2014). Mardin’de Yaşayan Yetişkinlerin Tarihi ve Kültürel Mirasa İlişkin Bilinçlilik Durumu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ANKARA.
- Danca, A. (1998). *SWOT Analysis*. <http://www.bus.ucf.edu/sgarcia/MAR3641>(Son Erişim Tarihi: 03.05.2010).
- Demirtaş, N. Ray, U. (2020). Hatay/Samandağ ilçesinin SWOT analizi ve turizm faaliyetlerine yönelik bir çalışma. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2020 (2) , 99-115. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/insan/issue/54793/728952>
- Diñçer, Ö. (2004). Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası. İstanbul: Beta Basım.
- Doğanay, H. (1992). Türkiye Turizm Coğrafyası. Kazım Karabekir Üniv. Yay.
- Doğanay, H. ve Zaman, S. (2013). Türkiye Turizm Coğrafyası (Güncellenmiş 4. Baskı). Erzurum: Pegem Akademi, 1-3.
- Doğaner, S. (2001). Türkiye turizm coğrafyası. Çantay Kitabevi.
- Emekli, G. (2003). “Kültür mirasının kültürel turizm yaklaşımıyla değerlendirilmesi”. Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu, Bildiriler kitabı. E.Ü. Edebiyat Fak. Yay. S: 43-49. İzmir.
- Emekli, G. (2004). “Türkiye’de Kültürel Turizm”. II. Uluslararası Turizm, Çevre ve Kültür Sempozyumu, 10-11 Mayıs 2004, 11-20, İzmir.
- Emekli, G. (2005). AVRUPA BİRLİĞİ’NDE TURİZM POLİTİKALARI ve TÜRKİYE’DE KÜLTÜREL TURİZM. *Ege Coğrafya Dergisi*, 14(1-2), 99-107.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15(1-2), 51-59.
- Góral, A. (2016). Cultural routes as a medium for changes in regions. *Sharing cultures*, 719-728.
- Gögebakan, Y., & Saban, D. (2018). DÜNYA MİRAS LİSTESİ VE VESPASIANUS-TİTUS TÜNELİ-SÜREÇ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME. *Journal of International Social Research*, 11(55).
- Gürlek, T. B. (2002), SWOT Analizi, Gebze: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu.
- Hall, S. (1997). *Representation: Cultural representations and signifying practices*. London: Sage/Open University
- Hatay İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (www.hatay.ktb.gov.tr) Erişim Tarihi: 19.10.2019
- Herbert, S. (2010). “A Taut Rubber Band: Theory and Empirics in Qualitative Geographic Research”. DeLyser, D. Herbert, S. Aitken, S. Crang, M. & McDowell, L. Ed. By, The SAGE Handbook of Qualitative Geography. SAGE Publications, 69-82. <https://dx.doi.org/10.4135/9781446247617>.
- <http://hatay.gov.tr/inanc-turizmi> Erişim Tarihi: 18.06.2021: 23.57
- <http://www.samandag.gov.tr/besikli-magara> Erişim Tarihi: 19.06.2021: 00.38

<https://kvmmgm.ktb.gov.tr/TR-43253/genel-mudurlugumuze-bagli-muzeler-ve-orenyerleri> Erişim Tarihi: 09.06.2022: 22.18

<https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=HSM01&DistId=MRK> Erişim Tarihi: 19.06.2021: 01.20

<https://www.vakiflikoy.com/> Erişim Tarihi: 18.06.2021: 23.54

<https://www.youtube.com/watch?v=KmEuFvfVyes> Erişim Tarihi: 13.06.2021: 19.14

Hunter, C.(2002). SUSTAINABLE TOURISM AND THE TOURISTIC ECOLOGICAL FOOTPRINT. *Environment, Development and Sustainability*, 4: 7– 20: 8.

İnternet Kaynakları

Kirshenblatt-Gimblett. (2004). Intangible heritage as Metacultural production. *Museum International* 1-2 (56): 52– 65.

Kurtar, C. (2012). Kentsel Kültürel Miras Yönetimi ve Rekreasyonla İlişkisi: ankaraHamamönü Örneği, Ankara Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, ANKARA.

Lowenthal, D. (1998). *The heritage crusade and the spoils of history*. Cambridge: CUP.

Macdonald, R. and Jolliffe L. (2003). *Cultural Rural Tourism*, *Annals of Tourism Research* 30, (2), 307-322.

Öcal, T. (2013). Tarsus Kentinde Tarihi-Kültürel Miras Bölgelerinin Turizm Planlaması. TÜCAUM VII. Coğrafya Sempozyumu (18-19 Ekim 2012) Bildiriler Kitabı, 336-347.

Öcal, T. (2020). PINARBAŞI'NIN (KAYSERİ) TARİHİ-KÜLTÜREL ALANIN TURİZM PLANLAMASININ COĞRAFİ ANALİZİ. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(19), 242-267.

Özgen, N. (2010). Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğal turizm potansiyelinin belirlenmesi ve planlamaya yönelik öneriler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 1407-1438.

Özgüç, N. (1998). *Turizm coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

Özgüç, N. (2003), *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*, İstanbul: Çantay Kitapevi.

Özgüç, N. (2015). *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*, İstanbul: Çantay Kitapevi.

Özşahin, E. ve Kaymaz, Ç. K. (2015). Asi Nehri Deltasının (Hatay) Arkeolojik Turizm Potansiyelinin Coğrafi Açidan Değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*, 34, 83-101.

Pamir, H. (2001). *Seleuceia Pieria*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Richard; G. (1996). *Cultural Tourism in Europe*. I: printed U.K: Cab International, England.

Sargın, S. (2017). Kültür mirasının korunmasına yönelik mekânsal bir değerlendirme: eski (geleneksel) antakya evlerinin fonksiyonel değişimi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(13), 477-506.

Soykan, F. (2000). *Turizm Coğrafyası ve Turizm Planlaması*, *Ege Coğrafya Dergisi*, 11, 39-55.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (2006). www.turizm.gov.tr

Terzić, A. et. al. (2014). Cultural Route and Ecomuseum Concepts as a Synergy of Nature, Herit-age and Community Oriented Sustainable Development Ecomuseum "Ibar Valley" in Serbia. *European Journal of Sustainable Development* (2014), 3, 2: 1-16.

Uğuz, S. & Uğuz, S.Ç. (2011). Sürdürülebilir turizm kapsamında burhaniye'nin alternatif turizm potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 332-353.

UNWTO, (2021). *Global Report on Cultural Routes and Itineraries*.

Ünver, E. (2006). Sustainability of Cultural Heritage Management: "Keklik Street and Its Surrounding Conservation and Development Project, A Thesis Submitted to The Graduate School of Natural and Applied Sciences of Middle East Technical University.

Walton, J. (1992) 'Making the theoretical case', in H. Becker and C. Ragin (eds) *What is a case? Exploring the foundations of social inquiry*. Cambridge: Cambridge University Press. pp. 121–38.